

więzały część sił niemieckich, nie miały jednak wpływu na przebieg walk w samym getcie. Po kilku dniach Niemcy rozpoczęli systematyczne podpalanie i burzenie kolejnych domów. Bojowcy przenosili się do podziemnych schronów.

● 8 maja Niemcy zlokalizowali bunkier przy ul. Miłej 18, w którym znajdowało się dowództwo ŻOB-u, a także około 100 powstańców i około 200 cywilów. Większość poniosła śmierć na skutek zatrucia gazem wpuszczonym do bunkra. Część bojowców popełniła samobójstwo. Zginął tam przywódca powstania Mordechaj Anielewicz. Tylko garstce ludzi udało się ukryć, a potem wyjść na zewnątrz. Od 19 kwietnia do 15 maja Niemcy wywieźli z getta około 50 tys. schwytanych Żydów. Oficjalne straty niemieckie wyniosły 86 zabitych i 420 rannych. 16 maja 1943 r. na znak ostatecznej rozprawy z gettem Stroop wysadził w powietrze Wielką Synagogę na Tłomackiem (na jej miejscu stoi Błkitny Wieżowiec przy Placu Bankowym). Sporadyczne walki w getcie trwały jednak jeszcze do czerwca.

● Spośród bojowców ŻOB uratowało się około 80 osób – część z nich wyszła z getta kanałami. Niektórzy utworzyli w podwarszawskich lasach oddział partyzancki im. M. Anielewicza; niektórzy walczyli w powstaniu warszawskim w 1944 r. Wojnę przeżyło nie więcej niż 12 osób. Z ŻZW ocalało zapewne kilkoro ludzi i nieliczne świadectwa.

dr Eleonora Bergman
Dyrektor Żydowskiego Instytutu Historycznego

Narodowy Bank Polski

ma wyłączne prawo emitowania znaków
pieniężnych w Polsce.

Oprócz monet i banknotów powszechnego obiegu od 1966 roku NBP emituje także **monety kolekcjonerskie**, a w 2006 roku wprowadził do obiegu pierwszy polski **banknot kolekcjonerski**. Emisja wartości kolekcjonerskich stanowi okazję zarówno do upamiętniania ważnych historycznych rocznic i postaci, jak i do rozbudzania zainteresowań na temat polskiej kultury, nauki i tradycji.

Od 1996 roku NBP emituje także **okolicznościowe monety dwuzłotowe ze stopu Nordic Gold**. Towarzyszą one monetom kolekcjonerskim, a od 2004 roku są również wprowadzane do obiegu w odrębnych seriach tematycznych „Herby województw” (2004–2005) i „Historyczne miasta w Polsce” (2005–2008).

Wszystkie monety emitowane przez NBP są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.

NBP

Narodowy Bank Polski

monety

MONETY EMISJI 2008 MONETY EMISJI 2008

Informacje o planie emisji
oraz sposobie nabycia monet na stronach:

www.nbp.pl
www.numizmatyka.nbportal.pl

Monety zostały wyprodukowane
w Mennicy Polskiej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

65. rocznica powstania w getcie warszawskim

65. rocznica powstania w getcie warszawskim

● Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety upamiętniające 65. rocznicę powstania w getcie warszawskim: w dniu **15 kwietnia 2008 r.** o nominale:

200 zł wykonaną stemplem lustrzanym w złocie,

20 zł wykonaną stemplem lustrzanym w srebrze,

w dniu **14 kwietnia 2008 r.** o nominale:

2 zł wykonaną stemplem zwykłym w stopie Nordic Gold.

● Powstanie w getcie warszawskim było pierwszym miejskim wystąpieniem zbrojnym w okupowanej przez III Rzeszę Europie. Getto warszawskie było największym przymusowym skupiskiem Żydów. Od wiosny 1940 r. obszar w centrum Warszawy wyznaczony przez Niemców Żydom do zamieszkania był stopniowo otaczany murem trzymetrowej wysokości. Getto zostało odcięte od reszty miasta i ostatecznie zamknięte 16 listopada 1940 r. Na przestrzeni 307 ha stłoczono ponad 360 tys. ludzi – 1/3 mieszkańców miasta na 2,5% jego powierzchni. W wyniku przesiedleń z innych miast liczba uwięzionych w getcie wzrosła do ponad 450 tys., a potem stopniowo malała, gdyż około 96 tys. ludzi zmarło z głodu i chorób. W lecie 1942 r. Niemcy wywieźli stąd i zamordowali w komorach gazowych Treblinki blisko 300 tys. ludzi.

● W getcie pozostało około 55 tys. ludzi, w większości młodych, pozbawionych rodzin. Część z nich postanowiła walczyć. Organizacje syjonistyczne i młodzieżowe oraz socjalistyczny Bund utworzyły w getcie Żydowski Organizację Bojową (ŻOB).

● W październiku 1942 r. nawiązano kontakty między ŻOB-em a AK, dzięki czemu udało się uzyskać trochę broni. Osobno powstał prawniczy Żydowski Związek Wojskowy (ZZW), w którego składzie znaleźli się m.in. byli żołnierze Wojska Polskiego (na temat ZZW zachowały się tylko szczątkowe informacje). Podjęto też na dużą skalę opór bierny: ukrywanie się poza gettem (tu pomoc przyszła ze strony utworzonej w grudniu 1942 r. Rady Pomocy Żydom „Żegota”), a także urządzenie w getcie bunkrów, które stopniowo utworzyły niemal podziemne miasto.

● Bojowcy po raz pierwszy w sposób zorganizowany przeciwstawili się Niemcom w dniach od 18 do 22 stycznia 1943 r. Niemcy chcieli wtedy wywieźć z getta 8 tys. osób. Tym razem jednak tylko nieliczni dobrowolnie stawili się na wezwanie. Większość starała się ukryć. Sam fakt podjęcia oporu, pomimo strat, przyjęto jako zwycięstwo, a także jako możliwość wyboru innej drogi niż bierność i posłuszeństwo, okazywane dotąd przez Radę Żydowską. Część żydowskiej ludności cywilnej okazała poparcie działaczom konspiracji getta. Polska prasa konspiracyjna donosiła: „Walki w getcie są pierwszym aktem samoobrony żydowskiej. Żydzi otrząsnęli się z bierności, dając przykład godny naśladowania”.

● Następnymi miesiącami bojowcy wykorzystali na konsolidację, szkolenie, zdobywanie broni. Dzięki instruktażowi AK w getcie podjęto produkcję bomb zapalających, które z powodzeniem zastępowały granaty. ŻOB wyznaczył w getcie trzy główne sektory bojowe. Utworzył 22 oddziały, z których każdy liczył 10–12 ludzi w wieku 19–25 lat. ZZW również miał swoje rejonowe działania. Kilkakrotnie dochodziło do pojedynczych zbrojnych starć z Niemcami. Ludność cywilna jeszcze intensywniej zajęła się budową schronów i kryjówek.

● W nocy z 18 na 19 kwietnia wszystkie oddziały bojowe getta były rozlokowane na swoich pozycjach. Niemieckie oddziały wjechały na teren getta o świcie 19 kwietnia. Ich celem było wymordowanie pozostałej ludności getta. W pierwszej akcji przeprowadzonej przez pułkownika von Sammerna wśród Niemców padli zabici i ranni. Jeszcze tego samego dnia dowodzenie przejął generał SS i policji Juergen Stroop. Siły niemieckie, w tym SS, policja, wojsko, oddziały ukraińskie, liczyły w sumie 2054 żołnierzy i 36 oficerów. Dysponowali oni wozami pancernymi, czołgami, działami, miotaczami ognia, działkami przeciwlotniczymi i ciężkimi karabinami maszynowymi. Naprzeciw nim stanęło około 500 słabo uzbrojonych bojowców ŻOB i około 250 z ZZW oraz niewiadoma liczba małych grup, niepowiązanych organizacyjnie.

● W ciągu paru pierwszych dni miały miejsce akcje solidarnościowe Gwardii Ludowej i Armii Krajowej po drugiej stronie muru. Potyczki te

MONETY EMISJI 2008 MONETY EMISJI 2008 MONETY EMISJI 2008 MONETY EMISJI 2008 MONETY EMISJI 2008 MONETY EMISJI 2008 MONETY EMISJI 2008

NOMINAŁ **200** ZŁ

metal **Au 900/1000** ■ stempel **lustrzany** ■ średnica **27,00 mm**
masa **15,50 g** ■ wielkość emisji (nakład) **12.000 szt.**

AWERS: Z lewej strony wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej na tle muru z cegieł. Pod orłem napis: 200/ZŁ. Z prawej strony orła wizerunek pływającej kamienicy. Z lewej strony i u dołu półkołem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA oraz oznaczenie roku emisji: 2008. Pod lewą łapą orła znak mennicy: M/W.

REWERS: Centralnie stylizowana twarz mężczyzny w czapce. Z prawej strony stylizowany wizerunek muru z cegieł, częściowo przesłaniający twarz mężczyzny. Z lewej strony i u góry półkołem napis: 65. ROCZNICA POWSTANIA W GETCIE WARSZAWSKIM.

Projektant monety: **URSZULA WALERZAK**

NOMINAŁ **20** ZŁ

metal **925/1000 Ag** ■ stempel **lustrzany** ■ średnica **38,61 mm**
masa **28,28 g** ■ wielkość emisji (nakład) **145.000 szt.**

AWERS: Z lewej strony wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej na tle stylizowanych płomieni. U dołu z prawej strony napis: 20 ZŁ. Z lewej i prawej strony stylizowane wizerunki muru z cegieł. W otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA oraz oznaczenie roku emisji: 2008. Pod lewą łapą orła znak mennicy: M/W.

REWERS: Centralnie stylizowany mur z cegieł. Na murze z prawej strony Gwiazda Dawida. W środku na tle muru drzewo z ulistnionymi gałązkami wystającymi ponad mur. Poniżej muru napis: 65. ROCZNICA POWSTANIA/W GETCIE WARSZAWSKIM.

Projektant monet: **URSZULA WALERZAK**

NOMINAŁ **2** ZŁ

metal **stop CuAl5Zn5Sn1** ■ stempel **zwykły** ■ średnica **27,00 mm**
masa **8,15 g** ■ wielkość emisji (nakład) **1.750.000 szt.**

AWERS: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-08, pod orłem napis: ZŁ 2 ZŁ, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA, poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy: M/W.

REWERS: Na tle stylizowanego muru z cegieł z prawej strony wizerunek dziewczyny. Centralnie napis: 65. ROCZNICA na tle stylizowanej Gwiazdy Dawida z drutu kolczastego. U góry półkołem napis: POWSTANIA W GETCIE WARSZAWSKIM.

NA BOKU: Ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: **EWA TYC-KARPIŃSKA**
Projektant rewersu: **URSZULA WALERZAK**